

2019 m. birželio 21 d.

GrecoRC4(2019)18

KETVIRTASIS VERTINIMO ETAPAS

Parlamento narių, teisėjų ir prokurorų korupcijos
prevencija

ANTROJI REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO ATASKAITA

LIETUVA

Priimta 83-ajame GRECO plenariniame posėdyje
(Strasbūras, 2019 m. birželio 17–21 d.)

I. IVADAS

1. Antrojeje rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitoje vertinamos priemonės, kurių Lietuvos valdžios institucijos ėmėsi įgyvendindamos rekomendacijas, pateiktas Lietuvos ketvirtojo vertinimo etapo ataskaitoje (žr. 2 punktą) „Parlamento narių, teisėjų ir prokurorų korupcijos prevencija“.
2. [Lietuvos ketvirtojo vertinimo etapo ataskaita](#) priimta 66-ajame plenariniame posėdyje (2014 m. gruodžio 12 d.) ir, Lietuvai davus sutikimą, paskelbta 2015 m. vasario 11 d.
3. [Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaita](#) priimta GRECO 75-ajame plenariniame posėdyje (2017 m. kovo 24 d.) ir, Lietuvai davus sutikimą, paskelbta 2017 m. balandžio 24 d. Kaip ir reikalaujama pagal GRECO darbo tvarkos taisykles, Lietuvos valdžios institucijos pateikė ataskaitą apie priemones, kurių imtasi rekomendacijoms įgyvendinti. Ši ataskaita gauta 2018 m. gruodžio 10 d. ir kartu su vėliau pateikta informacija buvo naudojama kaip pagrindas rengiant antrąją rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitą.
4. GRECO pasirinko Ukrainą ir Čekijos Respubliką, kad jos atitiktis procedūrai paskirtų pranešėjus (atitinkamai parlamento nariams ir teisminėms institucijoms). Paskirtieji pranešėjai: Mykhaylo BUROMENSKIY iš Ukrainos ir Helena KLIMA LIŠUCHOVÁ iš Čekijos Respublikos. Antrąją rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitą jiems padėjo parengti GRECO sekretoriatas.

II. ANALIZĖ

5. GRECO ketvirtojo vertinimo etapo ataskaitoje pateikė 11 rekomendacijų Lietuvai. Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitoje GRECO padarė išvadą, kad vi, viii ir ix rekomendacijos įgyvendintos tinkamai. i–v ir xi Rekomendacijos yra iš dalies įgyvendintos. Galiausiai, vii ir x rekomendacijos yra neįgyvendintos. Toliau nurodomos aštuonios iš dalies įgyvendintos arba neįgyvendintos rekomendacijos.

Visų vertinamų kategorijų korupcijos prevencija

i rekomendacija.

6. *GRECO rekomendavo, kad Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau – VTEK) iniciatyva būtų stiprinamas bendradarbiavimas veiklos lygmeniu tarp institucijų, kurios prižiūri, kaip Seimo nariai, teisėjai ir prokurorai laikosi elgesio, interesų konfliktų ir panašių taisyklių.*
7. GRECO primena, kad ši rekomendacija iš dalies įgyvendinta priėmus Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitą. GRECO palankiai įvertino ataskaitoje nurodytą VTEK vykdomą veiklą, ypač virtualaus tarnybinės etikos patarėjo valstybės tarnautojams įdiegimą ir planus dėl automatizuoto privačių interesų registro. Tačiau šiomis priemonėmis nebuvo tiesiogiai įgyvendinti rekomendacijos tikslai. Kita vertus, iš pateiktos informacijos taip pat buvo matyti, kad užmegzti darbiniai santykiai su Lietuvos apeliaciniu teismu, o tai buvo įvertinta kaip teigiamas veiksnys įgyvendinant rekomendaciją.
8. Valdžios institucijos praneša, kad 2018 m. pabaigoje VTEK pristatė atitinkamoms valdžios institucijoms klausimyną dėl Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo (toliau – VPIDVTĮ) ir Lobistinės veiklos įstatymo nuostatų taikymo. Šiuo klausimynu buvo siekiama įvertinti abiejų įstatymų taikymo trūkumus. Ateityje apklausa bus atliekama kasmet (atsakymų pokyčiai bus naudojami kaip vienas iš strateginio plano poveikio vertinimo kriterijų). Klausimyną

užpildė daugiau nei 800 institucijų. Pažymėtina, *inter alia*, kad vos 20 proc. jų turi paskirtus etikos patarėjus. Po klausimyno pateikimo daugiau nei 200 institucijų paprašė jas prijungti prie VTEK administruojamos elektroninės informacinės sistemos, kurioje skelbiamos interesų deklaracijos.

9. Be to, VTEK organizuoja mokymus¹ ir konsultacijas dėl interesų konfliktų ir deklaravimo reikalavimų pagal VPIDVTĮ. VTEK taip pat padėjo sukurti įvairių institucijų atitikties užtikrinimo pareigūnų tinklą, skirtą ryšiams su VTEK palengvinti ir kontrolei šiose institucijose stiprinti. VTEK taip pat parengė šiems atitikties užtikrinimo pareigūnams specialią mokymo programą, pagal kurią vykdo mokymus kas savaitę nuo 2018 m. gegužės mėn. Kol kas (iki 2019 m. birželio) apmokyti daugiau nei 300 asmenų. 2019 m. birželio ir liepos mėn. VTEK teiks mokymus paskirtiems teismų sektoriaus atitikties užtikrinimo pareigūnams.
10. Be to, kaip nurodyta Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitoje, virtualaus valstybės tarnautojų tarnybinės etikos patarėjas (leidžiantis valstybės tarnautojams gauti greitą atsakymą į įvairius klausimus, susijusius su tarnybine etika) yra prieinamas VTEK interneto svetainėje ir įvairių viešųjų institucijų intranete. Užbaigti viešieji pirkimai dėl automatizuoto privačių interesų registro (toliau – PINREG) steigimo veiklos. PINREG tikslas – padaryti deklaravimo procesą efektyvesnį. Tikimasi, kad jis pradės veikti 2020 m. PINREG asmenims bus teikiamos deklaracijos, kurios bus iš anksto užpildytos informacija, esančia įvairiuose valstybiniuose registruose. Sistema padės nustatyti asmenis, kurie privalo deklaruoti privačius interesus ir galimą interesų konflikto riziką. Primenama, kad Lietuvoje privačius interesus turi deklaruoti daugiau nei 130 000 asmenų. Daugiau nei 50 000 asmenų deklaracijos yra viešai skelbiamos.
11. VTEK taip pat bendradarbiauja su įvairiomis institucijomis, įskaitant teismus ir prokuratūras, tiriant asmenų veiklos atitiktį VPIDVTĮ nuostatomis ir prireikus teikia ataskaitas kitoms institucijoms bei informuoja Specialiųjų tyrimų tarnybą, Muitinės departamentą ir Kalėjimų departamentą apie VPIDVTĮ pažeidimus, kuriuos įvykdė asmenys, siekiantys dirbti valstybinėje tarnyboje. Be to, 2019 m. kovo mėn. Teisėjų taryba įsteigė darbo grupę, kurios tikslas – stiprinti kovos su korupcija iniciatyvas teismo institucijose ir plėtoti bendradarbiavimą su atitinkamomis institucijomis. Šioje darbo grupėje dalyvauja VTEK ir Lietuvos specialiųjų tyrimų tarnybos atstovai.
12. GRECO atkreipia dėmesį į pateiktą informaciją. Kaip ir anksčiau, GRECO palankiai vertina ataskaitoje nurodytą VTEK vykdomą veiklą, tačiau mano, kad šiomis priemonėmis nėra tiesiogiai įgyvendinami rekomendacijos tikslai. GRECO primena, kad Vertinimo ataskaitoje jau pažymėta, jog „kai kuriose srityse, pavyzdžiui, teisės aktų analizės kovos su korupcija požiūriu, kandidatų į kai kurias valstybinės tarnybos pareigas patikros, bendradarbiavimas vyksta visiškai sklandžiai“, bet to nebuvo etikos ir interesų konfliktų srityje. Pastebėtas pageidavimas reguliariai bendrauti bendro intereso klausimais, ieškant bendro sprendimo, taip pat noras gauti daugiau paramos iš VTEK. Tiek atitikties užtikrinimo pareigūnų tinklas, tiek Teisėjų tarybos sukurta darbo grupė galėtų būti laikomi žingsniu teisinga kryptimi sprendžiant šį klausimą. Vis dėlto, vertinant atitikties užtikrinimo pareigūnų tinklą, iš pateiktos informacijos neaišku, ar jis apima ne tik VTEK teikiamus specializuotus mokymus, bet ir bendradarbiavimą veiklos lygmeniu ir ar į jį įeina Seimo Etikos ir procedūrų komisijos, Teisėjų etikos ir drausmės komisijos bei Prokurorų etikos komisijos atstovai, kaip reikalaujama rekomendacijoje. Vertinant Teisėjų tarybos sudarytą darbo grupę, ji yra sveikintina, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad ji neseniai įsteigta, kol kas neaišku, kaip ji sustiprino bendradarbiavimą. Be to, kol kas apsiribojama tik teismų sistema. Dėl šių priežasčių GRECO šiuo metu dar negali pasakyti, ar

¹ 2017 m. suorganizuoti 41 seminaras, kuriuose dalyvavo daugiau nei 1200 asmenų (įskaitant įvairių teismų ir prokuratūrų darbuotojus).

institucijų, atsakingų už elgesio taisyklių, interesų konfliktų ir susijusių klausimų įgyvendinimo priežiūrą, bendradarbiavimas veiklos lygmeniu buvo sustiprintas, kaip reikalaujama rekomendacijoje.

13. GRECO daro išvadą, kad ii rekomendacija lieka iš dalies įgyvendinta.

Seimo narių korupcijos prevencija

ii rekomendacija.

14. *GRECO rekomendavo toliau didinti įstatymų leidybos proceso skaidrumą užtikrinant, kad komitetų posėdžių darbotvarkės, darbiniai dokumentai ir protokolai būtų laiku parengti ir viešai prieinami.*
15. GRECO primena, kad ii rekomendacija iš dalies įgyvendinta priėmus Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitą. GRECO palankiai vertino *Seimo* statuto pataisų projektą, kuriuo reikalaujama *Seimo* interneto svetainėje skelbti darbotvarkes, sprendimų projektus ir išvadas, taip pat komitetų ir komisijų posėdžių protokolus. GRECO tikėjosi, kad šios pataisos bus priimtose. GRECO pabrėžė, kad tikisi gauti konkrečią informaciją apie *Seimo* komitetų taikomą praktiką dėl laiku skelbiamų komitetų posėdžių darbotvarkių, darbinių dokumentų ir protokolų.
16. Valdžios institucijos praneša, kad tikisi, jog įstatymas, kuriame numatomas *Seimo* statuto pakeitimų projektas, bus priimtas artimiausiu metu, tačiau praktiškai *Seimo* komitetai jau skelbia savo posėdžių darbotvarkes ir darbo dokumentus, o komitetų posėdžiuose priimti sprendimai ir išvados dėl teisės aktų projektų skelbiami *Seimo* interneto svetainėje (kartu su atitinkamais įstatymų projektais).² Be to, siekiant padidinti *Seimo* įstatymų leidybos proceso skaidrumą, vadovaujantis 2018 m. spalio 3 d. *Seimo* valdybos sprendimu Nr. SV-915, visi *Seimo* komitetų klausymai ir posėdžiai nuo šiol transliuojami tiesiogiai *Seimo* interneto svetainėje.
17. GRECO džiaugiasi sprendimu tiesiogiai transliuoti komitetų posėdžius, panašiai, kaip tai daroma *Seimo* plenariniuose posėdžiuose, nes tai iš tiesų žymiai pagerins įstatymų leidybos proceso skaidrumą. GRECO taip pat palankiai vertina tai, kad jau skelbiamos *Seimo* komitetų posėdžių darbotvarkės, darbo dokumentai ir išvados, nepaisant to, kad įstatymas, iš dalies keičiantis *Seimo* statutą, dar nepriimtas.

18. GRECO daro išvadą, kad ii rekomendacija įgyvendinta tinkamai.

iii rekomendacija.

19. *GRECO rekomendavo įtvirtinti Seimo narių santykių su lobistais ir trečiosiomis šalimis, siekiančiomis daryti įtaką įstatymų leidybos procesui, taisykles.*
20. GRECO primena, kad iii rekomendacija iš dalies įgyvendinta priėmus rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitą. GRECO palankiai vertino 2000 m. Lobistinės veiklos įstatymo pakeitimų projektus, kuriais siekiama pagerinti lobistinės veiklos reguliavimą, ir tikisi, kad *Seimas* pristatys rekomendacijas *Seimo* nariams.
21. Valdžios institucijos praneša, kad 2017 m. birželio 20 d. *Seimas* priėmė naują Lobistinės veiklos įstatymą, kuris įsigaliojo 2017 m. rugsėjo 1 d. Pagal šį įstatymą lobistinę veiklą gali vykdyti tik asmenys, kurie kreipėsi į VTEK su prašymu įregistruoti lobistų registre. Viena iš šio įstatymo naujovių yra ta, kad lobistai per septynias

²Kito komiteto posėdžio data, posėdžio darbotvarkė, aptariamų dokumentų pavadinimai ir numeriai skelbiami atitinkamo komiteto nuorodoje *Seimo* interneto svetainėje (žr. https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35733&p_k=1). Dokumentai skelbiami *Seimo* teisės aktų projektų elektroniniame registre (žr. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/documentSearch/lt>).

dienas nuo lobistinės veiklos pradžios turi pateikti jos ataskaitą.³ Kol kas (2019 m. birželio mėn.) pateiktos daugiau nei 150 ataskaitų. Siekdama suteikti daugiau viešai prieinamos informacijos apie lobistinę veiklą, VTEK sukūrė interneto svetainę (www.lobistai.lt), kurioje registruoti lobistai turi elektroniniu būdu pateikti minėtas ataskaitas; joje taip pat skelbiamas registruotų lobistų sąrašas, lobistų pateikti pareiškimai ir informacija apie lobistinę veiklą vykdančius asmenis. Šioje svetainėje visuomenės nariai taip pat gali teikti klausimus arba reikšti susirūpinimus dėl lobizmo. Įsigaliojus naujiems teisės aktams, registruotų lobistų skaičius gerokai išaugo (nuo 35 iki daugiau nei 83 2019 metų birželio pradžioje). Siekdama paskatinti asmenis, vykdančius lobistinę veiklą, registruotis sąrašė ir veikti skaidriai, VTEK išsiuntė priminimus apie taikytinas naujojo įstatymo nuostatas daugiau nei 70 verslo asociacijų.

22. Be to, siekdama stiprinti lobistinės veiklos priežiūrą, VTEK pradėjo tikrinti galimai neteisėtą lobistinę veiklą statybos ir teritorijų planavimo srityje, atrinkdama šioje srityje veikiančias viešąsias institucijas. Kol kas (2019 m. birželio mėn.) VTEK pradėjo 19 patikrinimų dėl galimai neteisėtos lobizmo veiklos.
23. Pasibaigus tarpinstitucinėms diskusijoms (tarp VTEK, vyriausybės, Generalinės prokuratūros, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Vidaus reikalų ir Teisingumo ministerijų, taip pat „Transparency International“ atstovų), numatyti tolesni naujojo įstatymo pakeitimai, kurie sudarys galimybę įtraukti juridinius (o ne tik fizinius, kaip yra dabar) asmenis į registruotų lobistų sąrašą ir įpareigoti asmenis, einančius tam tikras pareigas šiose juridinėse įstaigose, skelbti savo lobistinę veiklą.
24. Galiausiai valdžios institucijos praneša, kad VTEK rengia rašytines rekomendacijas valstybės tarnautojams dėl jų sąveikos su lobistais.
25. GRECO atkreipia dėmesį į pateiktą informaciją. Nors palankiai vertinama tai, kad įsigaliojo naujas lobistinės veiklos įstatymas ir kad VTEK vykdo veiklą, skirtą padėti jį įgyvendinti, primenama, kad rekomendacijoje raginama nustatyti taisykles, kaip *Seimo* nariai sąveikauja su lobistais ir kitomis trečiosiomis šalimis, siekiančiomis daryti įtaką įstatymų leidybos procesui (taisyklės nebūtinai turi būti taikomos patiems lobistams). Gali būti, kad rengiamos rašytinės rekomendacijos valstybės tarnautojams yra skirtos šį klausimą išspręsti, tačiau be papildomos informacijos GRECO dar negali daryti išvados, kad ši rekomendacija visiškai įgyvendinta.
26. GRECO daro išvadą, kad iii rekomendacija lieka iš dalies įgyvendinta.

iv rekomendacija.

27. *GRECO* rekomendavo imtis reikiamų priemonių užtikrinti veiksmingą *Seimo* narių privačių interesų deklaravimo ir kitų elgesio taisyklių vykdymo priežiūrą.
28. GRECO primena, kad ši rekomendacija iš dalies įgyvendinta priėmus Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitą. GRECO atkreipė dėmesį į VTEK vykdomą veiklą ir dėl to geriau vykdomą asmenų, susijusių su *Seimo* nariais, pareigą teikti deklaracijas. Tačiau ji taip pat priminė valdžios institucijoms, kad rekomendacijoje pagrindinis dėmesys skiriamas apžvelgti, kaip savo pareigas vykdo *Seimo* nariai (o ne su jais susiję asmenys), ir dėl to taip pat būtina sustiprinti savireguliacinio mechanizmo *Seime*.

³Ši veikla apima žodinį ar rašytinį bendravimą su lobizmo subjektu dėl tam tikrų teisės aktų ar administracinių nuostatų. Ataskaitose turi būti nurodytas lobisto vardas, pavardė, jo pažymėjimo numeris, jo kliento vardas, pavardė ir asmens arba įmonės kodas, padalinys ar agentūra, su kuriuo (-a) susisiektas, lobizmo subjekto vardas, pavardė ir profesija, taip pat informacija apie teisės aktą, jo projektą ar administracinį sprendimą, kuriam taikoma lobistinė veikla.

29. Valdžios institucijos pabrėžia, kad Etikos ir procedūrų komisija yra *Seimo* savireguliacijos mechanizmas, kuris prižiūri Seimo narių elgesio taisykles. Dėl *Seimo* narių elgesio 2017 m. priimtos 19 išvadų, dar 29 išvados priimtos laikotarpiu nuo 2018 m. sausio iki lapkričio mėn.; 11 išvadų dėl galimų interesų konfliktų 2017 m., penkios 2018 m. sausio–lapkričio mėn.; taip pat dvi išvados dėl *Seimo* narių pareigų suderinamumo su kitomis pareigomis ar veikla. Šiose išvadose Komisija nurodė, ar atitinkamų narių elgesys pažeidė ar nepažeidė taisykles. Kai kuriais atvejais *Seimo* nariams taip pat rekomenduota ištaisyti nustatytus trūkumus (pvz., peržiūrėti privačių interesų deklaracijas, siekiant jas papildyti ir ištaisyti klaidas), atkreiptas dėmesys į deklaracijų reikalavimus, taikytinas procedūras ir terminus ir (arba) atitinkamiems nariams rekomenduota įvertinti aplinkybes, dėl kurių kilo interesų konfliktas bei prireikus pasitraukti iš diskusijų. Visos išvados paskelbtos *Seimo* interneto svetainėje.
30. Be to, valdžios institucijos pabrėžia, kad VTEK taip pat turi teisę nagrinėti *Seimo* narių veiksmus, susijusius su privačių interesų deklaracijomis. 2018 m. VTEK atliko septynių *Seimo* narių tyrimus.
31. GRECO atkreipia dėmesį į pateiktą informaciją. Atsižvelgiant į Etikos ir procedūrų komisijos pateiktų išvadų skaičių ir turinį bei VTEK atliktų tyrimų skaičių, negalima daryti išvados, kad imtasi tinkamų priemonių, kad būtų išspręstos Vertinimo ataskaitoje nurodytos problemos (visų pirma Komisijos reaktyvus požiūris ir tai, kad vertinamas tik privačių interesų deklaracijų pateikimas laiku, o ne jų turinys). Šiuo atžvilgiu GRECO primena savo ankstesnę pareiškimą, kad „pačiame *Seime* sukurtas savireguliacijos mechanizmas galėtų padėti pagerinti visuomenės suvokimą apie *Seimo* narių sąžiningumą“.
32. GRECO daro išvadą, kad iv rekomendacija lieka iš dalies įgyvendinta.
- v rekomendacija.**
33. *GRECO* rekomendavo sukurti veiksmingus vidaus mechanizmus, kurie skatintų, didintų informuotumą, ir taip užtikrintų *Seimo* atsparumą korupcijai tiek institucijos lygmeniu (mokymas, diskusijos institucijoje su parlamentine veikla susijusiais etikos klausimais), tiek ir individualiai (konfidencialus konsultavimas).
34. GRECO primena, kad ši rekomendacija iš dalies įgyvendinta priėmus Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitą. GRECO teigiamai vertino įstatymo projektą, kuriame numatyta, kad *Seimo* Etikos ir procedūrų komisija yra atsakinga už *Seimo* narių informuotumo didinimą ir konfidencialių konsultacijų teikimą etikos klausimais.
35. Valdžios institucijos praneša, kad vykdydama VTEK įstatymu jai pavestas funkcijas, VTEK nagrinėja paraiškas ir teikia atskiras rekomendacijas subjektams dėl šio įstatymo nuostatų, taip pat teikia ataskaitas apie įvairias rekomendacijas, kurias VTEK pateikė institucijoms ir jų vadovams dėl privačių interesų deklaracijų, interesų konfliktų prevencijos, draudimo sudaryti darbo sutartis ir atstovavimo.
36. GRECO atkreipia dėmesį į pateiktą informaciją. Nesant jokios informacijos apie vidaus mechanizmus, skirtus informuotumui skatinti ir didinti ir taip užtikrinti *Seimo* atsparumą korupcijai, kaip reikalaujama rekomendacijoje, ir turint omenyje, kad įstatymo projektas, kuris, kaip minėta Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitoje, iš dalies keičia *Seimo* statutą, dar neįsigaliojo (nurodyta 16 punkte), GRECO negali daryti išvados, kad ši rekomendacija įgyvendinta.
37. GRECO daro išvadą, kad v rekomendacija lieka iš dalies įgyvendinta.

vii rekomendacija.

38. GRECO rekomendavo: i) peržiūrėti Kandidatų į teisėjus atrankos komisijos narių skyrimo tvarką, siekiant sustiprinti jų nepriklausomumą ir konsoliduoti komisijos sprendimų skundimo tvarką; ir ii) Teisėjų tarybai skirti didesnę vaidmenį atrenkant teisėjus.
39. GRECO primena, kad ši rekomendacija neįgyvendinta priėmus Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitą. GRECO atsižvelgė į valdžios institucijų praneštą atvejį, kai Teisėjų taryba išreiškė neigiamą nuomonę dėl siūlomos pretendentes į teisėjos pareigas. Tačiau šiuo atveju buvo taikomos procedūros, galiojusios priimant Vertinimo ataskaitą. GRECO apgailestavo, kad nebuvo imtasi priemonių abiem šios rekomendacijos dalims įgyvendinti.
40. Valdžios institucijos praneša, kad darbo grupė (kurią sudaro teisėjų atstovai, Prezidento kanceliarijos, Seimo ir Teisingumo ministerijos atstovai) parengė Teismų įstatymo pakeitimus, kuriuos šiuo metu svarsto Seimo Teisės reikalų komitetas. Pagal Teismų įstatymo 55¹ straipsnio projektą, Kandidatų į teisėjus atrankos komisiją sudarys septyni nariai, iš kurių tris skirs Teisėjų taryba ir keturis (visuomenės atstovus) – Respublikos Prezidentas. Kandidatų į teisėjus atrankos komisija siūlys tinkamiausių kandidatų sąrašą Prezidentui, o šis kreipsis į Teisėjų tarybą patarimo dėl skiriamo kandidato (kandidato pasirinkimo pagrindimas, tai nulėmusios priežastys pristatomos Teisėjų tarybos posėdyje). Be to, Prezidentas nustato Komisijos darbo tvarkos taisykles, prieš tai suderinęs jas su Teisėjų taryba, o ši tvirtina kandidatų į teismines tarnybas atrankos kriterijus (prieš tai Prezidentas sudarydavo Atrankos komisiją ir nustatydavo jos darbo tvarkos taisykles). Be to, įstatymo projekte taip pat bus nustatyta skundų dėl Atrankos komisijos išvadų teikimo procedūra, pagal kurią nesėkmingi kandidatai per 10 dienų nuo Atrankos komisijos sprendimo gali jį apskųsti Lietuvos Aukščiausiajam Teismui. Tačiau valdžios institucijos pažymi, kad apeliacija būtų nagrinėjami tik Atrankos komisijos sprendimų procedūriniai aspektai, o pats vertinimas nebus peržiūrimas.
41. GRECO atkreipia dėmesį į siūlomus Teismų įstatymo pakeitimus. Kalbant apie pirmąją rekomendacijos dalį, nors būtų pageidautina, kad ne mažiau kaip pusė Atrankos komisijos narių būtų jų kolegų atrinkti teisėjai, sutinkama, kad siūloma Atrankos komisijos sudėtis atitinka rekomendacijos CM/Rec(2010)12 47 punkto nuostatas (turint omenyje, kad Teisėjų taryba visiškai sudaryta iš teisėjų).⁴ Lygiai taip pat, nors būtų pageidautina, kad apskųsti Atrankos komisijos sprendimą būtų galima ne tik procedūriniais pagrindais, pripažįstama, kad šis pasiūlymas atitinka rekomendacijos CM/Rec(2010)12 48 punktą.⁵ Vertinant antrąją rekomendacijos dalį, palankiai vertinama tai, kad pataisų projekte numatytas svarbesnis Teisėjų tarybos vaidmuo atrenkant teisėjus: taryba skirs tris Atrankos komisijos narius (anksčiau juos skyrė Respublikos Prezidentas), tvirtins kandidatų atrankos kriterijus, derins su Prezidentu Komisijos darbo tvarkos taisykles ir Prezidentas turės kreiptis į ją patarimo dėl kandidato, kuris bus paskirtas. Nėra visiškai aišku, ar taip bus visiškai išspręstas GRECO susirūpinimas (*inter alia*, kad Prezidentas gali nuspręsti be priežasties paskirti ne patį tinkamiausią kandidatą), tačiau kadangi pataisų projektas vis dar svarstomas ir gali būti keičiamas, GRECO bet kuriuo atveju daro išvadą, kad rekomendacija dar nėra visiškai įgyvendinta.

⁴Rekomendacijos CM/Rec(2010)12 dėl teisėjų 47 punkte „Nepriklausomumas, veiksmingumas ir pareigos“ nurodoma: „Tačiau, jei konstitucinėse ar kitose teisinėse nuostatose nustatyta, kad valstybės vadovas, vyriausybė ar įstatymų leidžiamoji valdžia priima sprendimus dėl teisėjų atrankos ir karjeros, nepriklausomai ir kompetentingai institucijai, kuri iš esmės sudaryta iš teisėjų (nepažeidžiant teisėjų taryboms taikomų taisyklių, numatytų IV skyriuje), leidžiama teikti rekomendacijas arba reikšti nuomones, kurių atitinkama skyrimo tarnyba laikosi praktikoje“.

⁵Minėtos rekomendacijos 48 punkte nurodyta: „(...) Nesėkmingas kandidatas turi turėti teisę ginčyti sprendimą arba bent jau procedūrą, pagal kurią jis buvo priimtas“.

42. GRECO daro išvadą, kad vii rekomendacija iš dalies įgyvendinta.

Prokurorų korupcijos prevencija

x rekomendacija.

43. *Siekiant padidinti asmenų skyrimo į prokurorus tvarkos skaidrumą ir objektyvumą, GRECO rekomendavo didinti atrankos komisijų įtaką priimant sprendimus, numatant, kad atrankų komisijų rekomendacijomis privaloma vadovautis arba priešingu atveju raštu pateikti sprendimo motyvų paaiškinimą.*
44. GRECO primena, kad ši rekomendacija nebuvo įgyvendinta priėmus Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitą. GRECO atkreipė dėmesį į generalinio prokuroro sprendimų priėmimo proceso patobulinimus, įvedant skyrimo sprendimų terminą ir tipologiją. Ji taip pat atkreipė dėmesį į valdžios institucijų garantijas, kad prokuroras praktiškai laikosi atrankos komisijų rekomendacijų. Tačiau pabrėžė, kad siekiant užtikrinti, kad tai būtų daroma sistemingai ateityje, reikės apsaugos priemonių.
45. Valdžios institucijos praneša, kad išanalizavus teisinį reguliavimą, nustatantį prokurorų ir vyriausiųjų prokurorų atranką (analizę vykdė šiuo tikslu įsteigta darbo grupė) 2018 m. gegužės 22 d. buvo iš dalies pakeisti Prokurorų ir vyriausiųjų prokurorų atrankos komisijų nuostatai (atsižvelgiant į minėtos darbo grupės išvadas). Pagal šiuos pakeitimus generalinis prokuroras gali rinktis tik iš atitinkamos atrankos komisijos sudarytame sąrašė esančių kandidatų arba skelbti naują atranką (jei nepaskiriamas nė vienas iš sąrašė esančių kandidatų arba jei atrankos komisija nepasiūlo tinkamų kandidatų). Jeigu generalinis prokuroras nusprendžia skelbti naują atranką, kandidatai, dalyvavę ankstesnėje atrankos procedūroje, gali dalyvauti dar kartą.
46. Valdžios institucijos taip pat pabrėžia, kad jau pagal ankstesnius nuostatų pakeitimus, kurie priimti po to, kai priimta Vertinimo ataskaita, į sąrašą įtraukiami tik tinkamiausi kandidatai. Sąrašas teikiamas generaliniam prokurorui abėcėlės tvarka, nerikiuojant kandidatų pagal tinkamumą, kad visi kandidatai, kuriuos atrankos komisija įtraukė į sąrašą, būtų laikomi vienodai tinkamais skirti. Kaip nurodyta pirmiau, 2018 m. gegužės mėn. nuostatų pakeitimuose patikslinta, kad generalinis prokuroras gali rinktis tik iš kandidatų, esančių atrankos komisijos įteiktame sąrašė, arba skelbti naują atranką.
47. Valdžios institucijos taip pat nurodo, kad nuspręsdamas neskirti tam tikro asmens pareigoms ir (arba) skelbti naują atranką generalinis prokuroras priima tik procedūrinį sprendimą, kuris nėra administracinis aktas. Dėl šios priežasties nereikia pagrįsti sprendimo raštu. Nepaisant to, atrankos procedūroje dalyvaujantys asmenys gali apskųsti atrankos komisijos išvadas generaliniam prokurorui, o pastarojo sprendimus – administraciniam teismui (Prokurorų ir vyriausiųjų prokurorų atrankos komisijų nuostatų 74 punktas). Be to, 2019 m. gegužės 6 d. prokuratūros kolegijos posėdyje buvo svarstomi įvairūs klausimai, susiję su prokurorų atrankos procedūromis, ir priimtas sprendimas pasiūlyti generaliniam prokurorui peržiūrėti atitinkamus nuostatus bei nurodyti, kad visi skyrimo sprendimai turi būti pagrįsti. Generalinio prokuroro pavaduotojas įpareigotas užtikrinti, kad šis sprendimas būtų įgyvendinamas.
48. GRECO atkreipia dėmesį į prokurorų skyrimo taisyklių pakeitimus, kuriais nustatoma, kad generalinis prokuroras skiria asmenį iš atitinkamos atrankos komisijos sudaryto kandidatų sąrašo. Taip pat atkreipiamas dėmesys į papildomas valdžios institucijų suteiktas garantijas, kad atrankos komisijos sudarytame sąrašė esantys kandidatai nebūtų rikiuojami pagal jų tinkamumą ir būtų laikomi vienodai tinkamais

svarstomoms pareigoms. GRECO mano, kad įgyvendinus naujausius pakeitimus, šiuo metu galiojančios taisyklės riboja generalinio prokuroro diskreciją pasirinkti iš vienodai tinkamų kandidatų. Raštu pagrindus kiekvieną skyrimo sprendimą, procedūra taptų dar skaidresnė ir objektyvesnė ir puikiai papildytų galiojančias nuostatas, tačiau GRECO mano, kad (ir pagal galiojančias nuostatas) atrankos komisijoms suteiktas didesnis vaidmuo priimant sprendimus (būtent to ir buvo reikalaujama rekomendacijoje).

49. GRECO daro išvadą, kad j x rekomendacija buvo reaguota tinkamu būdu.

xi rekomendacija.

50. *GRECO rekomendavo i) papildyti Prokurorų etikos kodeksą taip, kad jame būtų pateiktos praktinės gairės su komentarais ir (arba) praktiniais interesų konfliktų ir etikos problemų pavyzdžiais; ii) imtis papildomų priemonių gilinti prokurorų žinias šiais klausimais, daugiausia skatinant diskusijas institucijų lygmeniu.*
51. GRECO primena, kad ši rekomendacija iš dalies įgyvendinta priėmus Rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitą. GRECO nuomone, paskelbus praktinį prokurorų etikos kodekso vadovą, pirmoji rekomendacijos dalis įgyvendinta tinkamai. Kalbant apie antrąją rekomendacijos dalį, GRECO palankiai įvertino tikslingesnes mokymo pastangas, pagrįstas atsiliepimais, gautais iš prokurorų, tačiau nustatė, kad reikia labiau stengtis reguliariai vykdyti informuotumo apie interesų konfliktus ir etinius klausimus didinimo veiklą ir į ją įtraukti kuo daugiau prokurorų, pageidautina pačių prokuratūrų lygmeniu.
52. Valdžios institucijos praneša, kad priėmus 2017 m. liepos 5 d. Įsakymą Nr. I-246, Prokurorų etikos komisija taip pat yra atsakinga už patarimų etiniais klausimais teikimą pagal prašymą. Komisija nagrinėja patarimų prašymus savo posėdžiuose, teikia rašytinį atsakymą atitinkamam prokurorui ir užtikrina, kad atvejai būtų anonimiškai skelbiami prokuratūros interneto svetainėje (išskyrus atvejus, kuriuos Komisija nagrinėja uždaramame posėdyje, kai skelbiama tik rezoliucinė dalis).
53. Be to, reguliariai vykdomi mokymai apie etiką, atsparumą korupcijai ir interesų konfliktus (ne tik Generalinės prokuratūros, bet ir regioninių prokuratūrų lygmeniu). Nuo 2016 m. lapkričio mėn. iki 2018 m. lapkričio mėn. įvyko 37 mokymai, susiję su prokurorų elgesio temomis (pvz., „prokurorų etika“, „svarbūs prokurorų etikos klausimai“, „valstybės tarnybos profesinė etika“ ir „interesų konfliktų nustatymas, valdymas ir prevencija“), kuriuose dalyvavo daugiau kaip 500 prokurorų. Šie mokymai bus tęsiami reguliariai. Be to, prokuratūros intranete skelbiamas nuolat atnaujinamas mokymų tvarkaraštis. Dažniausiai šių mokymų medžiaga taip pat skelbiama intranete, suteikiant galimybę prokurorams, kurie negali dalyvauti mokymuose, su ja susipažinti.
54. GRECO palankiai vertina tai, kad nuo šiol reguliariai rengiami mokymai dėl interesų konfliktų ir etinių klausimų (taip pat ir regioninių prokuratūrų lygmeniu), o prokurorų etikos komisijai suteikiamos galimybės teikti patarimus pagal prašymus. GRECO mano, kad šiomis priemonėmis tinkamai įgyvendinta ir antroji rekomendacijos dalis.
55. GRECO daro išvadą, kad xi rekomendacija įgyvendinta tinkamai.

III. IŠVADOS

56. **Dėl šių priežasčių GRECO daro išvadą, kad Lietuva tinkamai įgyvendino arba reagavo tinkamu būdu į šešias iš vienuolikos rekomendacijų, pateiktų Lietuvos ketvirtojo vertinimo etapo ataskaitoje. Iš likusių rekomendacijų penkios yra iš dalies įgyvendintos.**

57. Tinkamai įgyvendintos arba į kurias buvo reaguota tinkamu būdu yra ii, vi, viii, ix, x ir xi rekomendacijos. i, iii, iv, v ir vii rekomendacijos įgyvendintos iš dalies.
58. Kalbant apie visas nagrinėtas kategorijas, reikia toliau stiprinti struktūrinį bendradarbiavimą veiklos lygmeniu tarp Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos ir priežiūros institucijų, atsakingų už korupcijos prevenciją tarp parlamentarų, teisėjų ir prokurorų.
59. Seimo narių korupcijos prevencijos srityje padaryta pažanga pradėjus tiesiogiai transliuoti *Seimo* komitetų posėdžius ir skelbti jų darbotvarkes, darbo dokumentus ir išvadas. Taip pat sveikintina tai, kad siekiama gerinti lobistinės veiklos reglamentavimą priėmus naują Lobistinės veiklos įstatymą. Tačiau reikia nustatyti taisykles *Seimo* narių sąveikai su lobistais. Reikia nustatyti ryžtingesnes priemones, siekiant užtikrinti, kad būtų veiksmingiau prižiūrimas privačių interesų deklaravimo ir kitų *Seimo* narių elgesio taisyklių laikymasis; taip pat reikia parengti veiksmingus vidaus mechanizmus, skatinančius, didinančius informuotumą ir *Seimo* atsparumą korupcijai.
60. Teisėjų korupcijos prevencijos srityje pastebėti teigiami pokyčiai įgyvendinant likusią neįgyvendintą rekomendaciją. Teismų įstatymo pakeitimų projekte numatomi Kandidatų į teisėjus atrankos komisijos narių skyrimo metodo pakeitimai, peržiūrėta Komisijos sprendimų dėl procedūrinių priešasčių apskundimo tvarka ir Teismų tarybai suteiktas didesnis vaidmuo teisėjų atrankos procedūroje.
61. Galiausiai, prokurorų korupcijos prevencijos klausimu, įgyvendintos dvi likusios rekomendacijos. Pakeitus 2018 m. gegužės mėn. prokurorų skyrimo nuostatus, didesnis vaidmuo suteiktas prokurorų atrankos komisijoms. Be to, pradėjus rengti reguliarius mokymus apie interesų konfliktus ir etinius klausimus ir suteikus Prokurorų etikos komisijai galimybę teikti patarimus, tinkamai išspręsti prokurorų informuotumo didinimo ir korupcijos mažinimo klausimai.
62. GRECO atkreipia dėmesį į tai, kad dėl kai kurių neįgyvendintų rekomendacijų vykdomos papildomos reformos. Lietuva skatinama vykdyti šias reformas. Pagal Darbo tvarkos taisyklių 31 straipsnio 9 dalį, GRECO ragina ne vėliau kaip iki 2020 m. birželio 30 d. Lietuvos delegacijos vadovą pateikti papildomos informacijos apie likusių rekomendacijų i, iii, iv, v ir vii įgyvendinimą.
63. Galiausiai, GRECO kviečia Lietuvos valdžios institucijas kuo greičiau leisti paskelbti ataskaitą, išversti ją į šalies kalbą ir vertimą paskelbti.